

Nuorten vaihtoehtoliikunta yhteisöllisen kasvun ja oppimisen mahdollistajana

Anni Rannikko, Päivi Harinen, Hanna Kuninkaanniemi, Veli Liikanen & Jussi Ronkainen

Artikkelissa tarkastellaan nuorten vaihtoehtoliikuntaa kasvatus- ja oppimisympäristönä liikunta- ja nuorisokasvatuksen määritelmien ja niille asetettujen tavoitteiden historiallisessa kehityksessä. Analyysi osoittaa, että vaikka vaihtoehtoliikunnassa liikuntakasvatus irtoaa perinteisistä konteksteistaan ja auktoriteettisuhteistaan, liikuntakasvatukselle asetetut tavoitteet ja ideaalit toteutuvat myös vaihtoehtolajeissa.

Johdanto

Skeittaus vie nuorison turmioon. Käytetään energiajuomia ja muita huumeita.
(Nimimerkki "Huolestunut vanhempi", Liikuntatunti-ohjelma.)

Suomalaisessa kasvatustieteessä urheilua ja liikuntaa on pidetty kehittävinä harrastuksina. Liikunnan harrastamiseen ladataan paljon odotuksia: sen uskotaan pitävän nuoret poissa pahanteosta, epäsuotuisista vaikutteista, kadulta ja jengeistä (Hoikkala 1993, 93), tarjoavan tärkeitä vertaiskuulumisen paikkoja (Rannikko ym. 2014) ja lisäävän yhteiskunnallista koheesiota, koska sen piirissä kasvaa kunnan kansalaisia (Allardt 2001; Koski & Tähtinen 2005). Liikunnan nähdään pitävän sekä yksilön että kansakunnan terveenä ja hyvinvoivina. Urheilutoiminta on usein nähty myös normatiivisena kurinalaisuuden kouluna, jossa lajisääntöjen sisäistämisen myötä opitaan itsehillintää sekä urheilullisiin päämääriin nähden tarpeellinen määrä asketismia.

Urheilusta ja liikunnasta on puhuttu yleensä tiettyinä tuttuina ja nimettyinä lajeina. Lapsia ja nuoria on pyritty saamaan liikunnan ohjausjärjestelmien pariin heidän omien kiinnostuksensa mukaisesti, tavoitteena oman lajin löytäminen itse kullekin. Viime aikoina nuorisokasvattajien ja -tutkijoiden katseet ovat kuitenkin kääntyneet yhä useammin tarkastelemaan myös liikuntamaailmoja, joita on alettu nimittää liikunnalliseksi vaihtoehtosektoriksi. Tässä artikkelissa tarkastelemme vaihtoehtolajien harrastajayhteisöjä kasvun ja oppimisen tiloina. Valtavirtaurheilusta poikkeavaa liikuntakulttuuria on ollut jo ennen lajeja, joita tässä kutsumme vaihtoehtolajeiksi, mutta juuri näistä lajeista on alettu puhua uutena liikuntakulttuurina parin viime vuosikymmen aikana. Uuden liikuntakulttuurin synnyttäjiksi on määritelty lajit, joissa harrastajat antavat liikunnalle uusia merkityksiä. Vaikka vaihtoehtolajien erityisyyttä haluttaisiin korostaa, niitä ei kuitenkaan ole syytä tarkastella perinteiselle liikunnalle vastakkaisena tai liikunnan ulkopuolisena ilmiönä vaan liikuntamaailman osana, joka haastaa sen joitain osa-alueita joihinkin toisiin mukautuen. (Sironen 1988; Rinehart 2000; Wheaton 2004; 2013.)

Vaihtoehtosektorille asemoiduille liikuntalajeille ominaista ovat lupa jatkuvaan muuntelemaan, yksilöllisten soveltamismahdollisuuksien korostaminen, toiminnan hedonistisen luon-

teen ylläpitäminen ja liikuntatilojen luova määrittely. Niinpä esimerkiksi sellaisissa lajeissa kuin skeittauksessa, bleidauksessa tai parkourissa ideaalikuva liikuntaharrastuksen kurinalaisuudesta särkyä tai ainakin muuttuu jännitteiseksi. Vaihtoehtolajit organisoituvat usein spontaanisti ”alhaalta ylös” ja vievät harrastajansa kaduille ja katoille, pois aikuisten kontrolloivan katseen ja kasvatuspyrkimysten ulottuvilta. Vaihtoehtolajit edustavat alakulttuurista ”punkhenkeä”, jossa ei omaksuta kyseenalaistamatta valmiiksi pureskeltuja normeja ja tekemisen tapoja (Penny 2009; Rannikko ym. 2014).

Koska vaihtoehtolajien harrastajat eivät määrittele lajejaan ensisijaisesti kiinnittymällä liikuntaan ja sen ohjausjärjestelmiin, he haastavat näkemyksiämme siitä, mitä liikunta ja nuorten kasvattaminen liikunnan avulla ovat (Liikanen ym. 2013; Rannikko ym. 2014). Tässä artikkelissa kysymme, millaisiksi kasvatus ja oppiminen määrittävät vaihtoehtolajien parissa ja miten määritelmät asettuvat liikunta- ja nuorisokasvatuksen historialliseen kehukseen. Lähtökohtana on havaintomme siitä, että tutkimamme vaihtoehtoliikunnan maailmat ovat ristiriitaisessa suhteessa erilaisiin moraalisiin kasvatusdiskursseihin. Esimerkiksi aikalaishuoli siitä, että nuoret eivät liiku (Aira ym. 2013) tai sitoudu mihinkään, voidaan asettaa kriittiseen valoon, kun ajatellaan tutkimuksemme nuorten ja nuorten aikuisten liikunnallisia (usein jopa akrobaattisia) valmiuksia ja harjoittelemisen intoa. Myös moitteet tietokoneella istumisen henkisesti ja fyysisesti passivoivasta vaikutuksesta voidaan kyseenalaistaa, kun nähdään, miten nuorten internetissä julkaisemat tuotokset (verkkolehdet, fyysistä kuormitusta indikoivat harrastusvideot yms.) vaativat monipuolisia visuaalisia ja lingvistisiä taitoja. Tietokoneella istuminen voi olla keskeinen, motivoiva osa liikuntaharrastusta. (Rannikko ym. 2014.)

Liikunnallista vaihtosektoria analyysissämme edustavat lajit ovat skeittaus, bleidaus (tempurullaluistelu), scoottaus (tempurputkulautailu), longboarding (alamäkirulla lautailu), roller derby (rullaluistimilla pelattava joukkuepeli), boulderointi (kiipeily ilman varmistusvälineitä), uusi sirkus ja parkour. Olemme analyysissämme tarkastelleet keskenään lähtökohtaisesti varsin erilaisia lajeja, joilla kuitenkin on paljon yhteistä. Olemme tietoisia siitä, että tarkastelemiimme nuorten yhteisöihin liittyy paljon myös keskinäisiä jännitteitä, kilpailuasetelmia ja hierarkioita, mutta niistä kirjoitamme muualla.[1]

Karkuun kasvattajilta

1900- ja 2000-luvun Suomessa on haluttu sekä kasvattaa nuoria liikuntaan ja liikunnalliseen aktiiviseen elämäntapaan että kasvattaa heitä liikunnan avulla (Laakso 2003, 17; Jaakkola ym. 2013, 21). Koululiikunta ja urheiluseurat ovat perinteisesti olleet liikuntakasvatuksen keskeisiä ympäristöjä. Valmentajat ja liikunnanopettajat ovat vahvan auktoriteettiasemansa turvin pyrkineet takaamaan liikuntakasvatukselle kussakin ajassa asetettujen tavoitteiden toteutumisen. Molemmat instituutiot ovat myös tavoittaneet suuren osan ikäluokasta, sillä koululiikunta on pakollista ja seuratoimintaan osallistuminen yleistä. (Kokko 2013.) Modernin liikuntakasvatuksen historian punainen lanka on ollut kurinalaisten ja rationaalisten (moderniin yhteiskuntaan sopivien) kansalaisten kasvattaminen normatiivisen säätelyn ja sosiaalisen kontrollin avulla.

Nykyään liikuntakasvatuksen kirjattuna tavoitteena on kasvattaa nuoria yhteisöllisyyteen ja henkilökohtaiseen vastuuseen (Ilmanen 2013). Liikuntakasvatuksen tavoitteena on myös nuorten persoonallisuuden kehittymisen tukeminen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen, keholliseen itseilmaisuuhan rohkaiseminen, myönteisen minäkäsityksen luominen, kognitiivisten oppimisvalmiuksien luominen, moraalikasvatus ja elämysten tarjoaminen (Jaakkola ym. 2013, 20–22). Liikunnan harrastamiseen liitettävät merkitykset ja motii-

vit ovat monipuolistuneet. Yhä useammin sosiaalisuuteen ja esteettisyyteen liitetyt merkitykset määrittävät liikunnan terveysvaikutuksiin liittyviä merkityksiä tärkeämmiksi (Laakso 2003, 19; Koski & Tähtinen 2005). Kentän moninaistumista ei ole kaikkialla tervehditty vain ilolla. Liikuntalajikirjo ja sen mukanaan tuoma liikuntakasvattajien määrän lisääntyminen on määritelty haasteiksi liikuntakasvatuksen yhtenevien tavoitteiden toteutumiseksi (Kokko 2013). Kaikkia liikuntakasvatukseen osallistuvia ei voi enää kontrolloida, ohjailla ja kouluttaa tavoilla, joihin on totuttu.

Myöhäismodernissa yhteiskunnassa rationaalisen kansalaisen ihanne on vähitellen korvautunut refleksiivisellä itseään ja yhteiskuntaa tarkkailevalla yksilöllä (esim. Beck ym. 1995). Kun yksilöllisyys alkaa olla aikamme rakenteellinen pakko, identiteettityötä tehdään pyrkimällä olemaan yhtä aikaa sekä erityisen uniikki että yhteisöllisyyteen kiinnittynyt, ja kaikenlainen ”irrottelu” on osoitus henkilökohtaisesta luovuudesta ja rohkeudesta, myös yhteisten tekemisten opettelu, oppiminen ja opettaminen liikkuvat helposti pois perinteisistä auktoriteettisuhteistaan. (Nivala & Saastamoinen 2007, 15–17.) Myöhäismodernin ajan ilmiönä vaihtoehtolajit ottavat etäisyyttä perinteisiin liikuntamaailman kasvatusinstituutioihin ja ilmentävät uudenlaisia toimintatapoja, yhteisönmuodostusta ja suhdetta auktoriteetteihin. Aikuis- ja valmentajajohtoinen urheiluseuratoiminta ja vaihtoehtoliikunta ovat toiminta- ja kasvatusympäristöinä varsin erilaisia, ja usein vaihtoehtoliikuntaa harrastavat nuoret karkaavat aikuiskasvattajilta vertaiskasvattajien maailmaan. (Itkonen 2013, 91; Harinen & Rannikko 2014.)

Aineistonkeruun menetelmät ja analyysin lähestymistapa

Artikkelimme perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaan tutkimushankkeeseen *Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat: vaihtoehtolajit nuorten liikunnallisina vuorovaihtutus- ja merkitysmaailmoina* (2012–2015). Hankkeessa kerätty tutkimusaineisto koostuu liikuntatutkimuksessa vaihtoehtosektoriksi määriteltyjä liikuntamuotoja harrastavien nuorten verkkokyselyvastauksista (n=754), teemahaastatteluista ja havainnointiaineistosta. Lähestymme tutkimuskysymystämme monimenetelmäisesti yhdistämällä erilaisia aineistoja, sillä vaihtoehtolajiyhteisöissä tapahtuva oppiminen avautuu eri tavoin erilaisilla aineistoilla. Aineiston triangulaatiolla pyrimme tuomaan aineistoista esiin erilaisia ääniä ja näkökulmia (Olsen 2004).

Artikkelin pääaineistona toimivat syystalvella 2012 toteutetun verkkokyselyn avoimet vastaukset. Verkkokyselyssä mukana olleista lajeista tähän artikkeliin valitsimme mukaan skeittauksen, bleidauksen, scoottauksen, longboardauksen, roller derbyn, boulderoinnin, uuden sirkuksen ja parkourin. Millään niistä ei ole vakiintuneita aikuisvetoisia ohjaus- ja valmennusjärjestelmiä, mikä mahdollistaa nuorten keskinäisen oppimisen tarkastelun. Vastaajilta kysyttiin omaan lajiin liitetyistä merkityksistä, lajiharrastamisen periaatteista ja lajiyhteisöjen hierarkioista. Verkkokyselyn määrällistä aineistoa hyödynnetään artikkelissa kuvailevana aineistona. Verkkokyselyn vastaajien ikäjakauma painottuu nuoriin aikuisiin: vastaajista 18 prosenttia on 12–14-vuotiaita, 20 prosenttia 15–19-vuotiaita, 32 prosenttia 20–24-vuotiaita ja 30 prosenttia 25–29-vuotiaita. Vaikka monet esittämämme aineistolainaukset on poimittu nuorten aikuisten puheesta, myös niissä puhutaan paljon nuorempien harrastajien tukemisesta ja opastamisesta ja näin siis lajiyhteisöjen kasvatuksellisista suhteista.

Kontekstualisoivana ja ymmärrystä syventävänä aineistona toimivat lajiharrastajien haastattelut ja havainnointiaineisto. Tämän artikkelin aineistoksi valittiin kymmenestä teemahaastattelusta alle 29-vuotiaiden harrastajien haastattelut, joita on viisi. Haastatteluista

kaksi toteutettiin parihaastatteluina, yksi kasvotusten yksilöhaastatteluna ja kaksi sähköpostitse. Niissä puhuvat boulderoinnin, parkourin, roller derbyn, scoottauksen ja uuden sirkuksen harrastajat. Haastattelujen tarkoitus oli alun perin ymmärryksen luominen eri vaihtoehtolajien yleiskuvasta, minkä vuoksi haastateltavien (3 naista ja 4 miestä) kanssa puhuttiin pääasiassa lajien sisällöistä ja niiden merkityksestä heille itselleen. Haastatellut ovat 20–25-vuotiaita, ja he kaikki ovat keskeisellä tavalla mukana paikkakuntansa lajitoiminnan ylläpitämisessä.

Havainnoituja lajeja olivat skeittausta, scoottaus, parkour, longboarding ja roller derby. Havainnoinnissa keskityttiin lajien aktuaaliseen tekemiseen ja harrastajaporukoiden keskinäisten hierarkioiden hahmottamiseen. Havainnointitilanteissa menttiin lajiharrastajien harjoituksiin tai harrastuspaikoille. Havainnoitavat tiesivät tutkijasta, joka pääosin tarkkaili tapahtumia sivusta. Poikkeuksen tästä muodostaa longboarding, jossa tutkija myös osallistui harjoituksiin. Alle 15-vuotiaille lajiharrastajille annettiin kotiin vietäväksi tutkimuslupa, jossa kerrottiin tutkimuksesta ja havainnoinnin tarkoituksesta.

Analysimme metodologinen asetelma perustuu dialogiseen tematisointiin. Aluksi luimme aineistojamme etsien niistä havaintoja ja ilmauksia, joissa tulee esille oppimiseen, kasvamiseen ja kehittämiseen liittyviä kokemuksia tai näkemyksiä. Tämän jälkeen jäsentelimme teemat teoriakirjallisuuden avulla yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi, joita peilasimme pedagogisiin aikalaisnäkemyksiin sekä liikunta- ja nuorisokasvatuksen tavoitteisiin. (Koski 2011.)

Kunnioitukseen kasvaminen

Paikalla sataman parkkipaikalla on lisäksi 10–15 ihmistä. Ihmiset saapuvat eri aikoihin, osa heti neljältä, suurin osa puoli viiden maissa. Aivan aloittelijoita meistä on neljä, muut neuvovat meitä samalla kun juttelevat, istuksivat, temppuilevat ja testaavat lautoja. Riikka jopa auttaa niin paljon, että kävelee Lotan vierellä, että Lotta saa ottaa hänen olkapäästään tukea. Kaikki kokeilevat innokkaasti muiden lautoja, jotka ovat keskenään varsin erilaisia. Aloittelijoille selitetään, millaisia ominaisuuksia laudan tietty muotoilu tuo mukanaan. Mäkien laskemista harrastava, pitkään lonkkaroineet tekevät temppuja. Kaikki kannustavat, kun joku onnistuu. Yksi vanhemmista pitkään lonkkaroineista näyttää uusien lautojen omistajille, kuinka lautaa huolletaan ja laakerit vaihdetaan. Riikalla on mukanaan siihen sopiva avain. (Longboardauksen aloittelijasessarit, havainnointimuistiinpanot 2013.)

Vaihtoehtoliikunnassa, kuten muussakin liikunnassa, on hyvin usein kyse monipuolisten fyysisten taitojen ja kehonhallinnan omaksumisesta ja kehittämisestä. Osa lajeista, kuten skeittausta, parkouria, scoottausta ja sirkusta kutsutaankin temppuulilajeiksi. Temppujen omaksuminen lähtee liikkeelle yksinkertaisten perusliikkeiden opettelemisesta ja etenee asteittain aina vaikeampaan ja vaativampaan tekemiseen. Käytännössä temppujen opettelu merkitsee liikeratoihin ja niiden materiaalsiin edellytyksiin (esimerkiksi alustan laatuun) tutustumista ja loputtoman tuntuista harjoittelua yksin ja yhdessä. Tutkimusaineistoissamme käydäänkin paljon keskustelua siitä, miten temppuja opiskellaan ja opetellaan – ja lopulta opitaan (Harinen & Rannikko 2014). Kaikessa tässä keskustelussa on tunnistettavissa vahva yhteisöllisen oppimisen ja yhteisökasvatuksen vire, jota erityisesti pedagogisessa traditiossa on pidetty arvokkaana kasvun ja kasvatuksen ulottuvuutena (Kaipio 1999).

Tämän alaluvun aloittanut aineistolainaus on kuvaus longboardaajien ”aloittelijasessareilta”: avoimesta tapahtumasta, jonne kutsuttiin kokeilemaan longboardausta vapaamuotoisessa ympäristössä. Tapahtuman tarkoituksena oli houkutella uusia harrastajia lajin pariin niin, että pidempään harrastaneet neuvovat uudet harrastajat alkuun ja lainaavat heille tarvittaessa välineitään. Vaihtoehtolajeissa tieto ja osaaminen siirtyvät usein juuri tällä tavoin epämuodollisesti harrastajalta toiselle konkreettisen tekemisen ja kokemalla perehtymisen lomassa – yhteisökasvatuksellisten ideaalien mukaisesti. Yhteisökasvatusteorioissa kuvattun, luontevasti lähelle tulevan auktoriteetin paikalle tutkimuksen kohteina olevissa lajiyhteisöissä pääsevät yleensä taitavat, muita pidemmälle edenneet lajiharrastajat, joiden kunnia-asia on kohdella myös vasta-alkajia tasavertaisina ja opastaen. Tässä suhteessa oppimistilanteet mahtuvat informaalin oppimisen määritelmiin, joissa korostetaan erityisesti vertaisten auttamista ja tukemista osana oppimisen ja kehittymisen kulkua. (Kaipio 1999; Cross 2012.)

Scoottausta voi harrastaa sekä yksin että kavereiden kanssa. Hauskempaa tietysti on jos muutama kaveri lähtee mukaan. Lajilla ei ole mitään mottoa, mutta sitä kuvaa ehkä parhaiten se, ettei kenelläkään ole valmentajaa sanomassa mitä seuraavaksi pitäisi tehdä. Jokainen saa päättää koska lähtee lautailemaan ja mitä tekee. (25-vuotias scoottaaja haastattelussa.)

Kunnioitus ja vastuu nousevat vaihtoehtolajiharrastamisessa keskeisiksi muihin suhtautumisen tavoiksi. Lajiharrastamiseen liitettyjen yksilöllisten vapauksien korostamisesta huolimatta vaihtoehtolajien harrastajia sitoo yhteen keskinäinen solidaarisuus, jossa yksilö on harrastajayhteisön osa ja jossa yhteisön etu saattaa mennä yksilön edun edelle. Kurinalaisuuden ja sääntöjen noudattamisen sijaan yhteisöllisyyttä rakennetaan keskinäisen auttamisen ja tukemisen sekä vahvan kunnioituspuheen kautta. Kunnioitus, josta harrastajat puhuvat suorastaan mantramaisesti, sitoo toimijoita yhteen rakentaen sekä lajiharrastajien keskinäisiä suhteita että heidän suhdettaan muihin samoissa tiloissa liikkuviin. Lajiharrastajan tulee harrastusympäristönsä lisäksi kunnioittaa erityisesti oman lajin harrastajia heidän taidoistaan tai taustastaan riippumatta, kuten seuraavat verkkokyselyssä lajiensa periaatteista kertovat roller derbyn ja scoottauksen harrastajat huomauttavat (vrt. Harinen ym. 2006):

Kunnioitan muita ihmisiä. En koskaan satuta ketään tahallani. Yritän nähdä muissa ihmisissä hyviä puolia ja myös kertoa niistä. Toisten kannustaminen ja kunnioittaminen on oleellinen osa roller derbyä, ehkä jopa se kaikkein tärkein asia. (27-vuotias roller derbyn harrastaja verkkokyselyssä.)

Ei pidä leveillä muille taidoillaan tai jos joku oppii jotain uutta ei pidä mennä huutelemaan "ihan helppo opin ton aikoja sitte" sillä on sitä itekki ollu ilonen ja näin ku oppii uutta on se sit helppo tai vaikee temppu. (...) ei saa haukkua muita jonneiks vaik ne ei osais mitään trikkei. (13-vuotias scoottaaja verkkokyselyssä.)

Yhteisökasvatuksellisten ulottuvuuksien ja informaalien oppimiseen liittyvien määritysten lisäksi vaihtoehtolajiyhteisöjen toiminnan kuvauksissa on tunnistettavissa usein esimerkiksi aikuiskasvatuksellisessa keskustelussa esiin noussut oppimisen ulottuvuus: *learning by doing* eli tekemällä oppiminen (myös *action learning*, Dewey 1997/1938). Tekemällä oppiminen on kokeilua, tuntuman hakemista, kavereiden mallin mukaan yrittämistä ja lukuisia erehtymisiä, jotka lopulta ratkeavat oivalluksen kokemuksiksi. Tekemällä oppiminen velvoittaa ainakin periaatetasolla koko yhteisöä, sillä lajissa kehittyminen edellyttää opastami-

sen ja opettelemisen vaihtoa kaikkien osapuolten välillä. Perusvire kuvauksissa on positiivinen ja kevyen kokeileva. Yhteinen hauskanpito tekee harjoittelutilanteista myönteisiä, ja kavereiden osoittama arvostus on tärkeä oppimista edistävä ilmapiiriin luoja. Näin lajiharjoittelu on luonteeltaan sekä väljää hengailua että tavoitteellista harjoittelua. Seuraava aineistositaatti kuvaa osaltaan myös moniin aineistoissa kuvattuihin tilanteisiin liittyvää tilanteittaisen oppimisen (*situated learning*) logiikkaa (Lave & Wenger 1991, 29, 33; Fors ym. 2013, 180–181):

Mut tota, hmm, enemmän ois silleen ihan, että on ollu jossain ja sitten on antanu [diabolon] käteen ihmiselle ja kokeile. Sit on kokeillut ja sit se, mitä mä oon osannut, tai oivaltanu, mä oon näyttäny, ja sit, mitä ne on oivaltanu, ne on näyttänyt mulle. Ja sit se on ollut sellasta vuoro-, niinku kaverijengi tree-nailee yhessä. (25-vuotias sirkusharrastaja haastattelussa.)

Päteväksi lajiharrastajaksi kasvaminen tapahtuu tutkimuksemme kohteena olevissa harrastustodellisuuksissa samalla tavalla kuin missä muussa sosiaalisessa kontekstissa tahansa: kollektiivisen tietovaraston ja yhdessä olemiseen liittyvien normien omaksumisen kautta (Goffman 1971; Lave & Wenger 1991). Tutkimuksemme yhteisöissä tämä ei kuitenkaan tapahdu indoktrinaation keinoin iskostamalla ja pakollisena kohteena olemisellä vaan olemalla mukana, osallistumalla yhteiseen toimintaan ja ideoimalla sitä toisten kanssa. Vaihtoehtolajit eivät rakennu ja pysy kasassa selkeiden sääntökokoelmien varassa [2], ja niihin liittyvät epävirallisina pidettävät toimintanormit kiinnittyvätkin ennen kaikkea lajiharrastajien keskinäisiin suhteisiin sekä siihen asenteeseen, joka otetaan lajin ulkopuolisiin toimijoihin – esimerkiksi niihin, joiden kanssa harrastukseen tarvittava tila jaetaan (muut kaduilla kulkijat, parkkipaikkojen käyttäjät, toisten lajien harrastajat ja niin edelleen).

Ja tuota sitten sellasia yleisiä pelisääntöjä sen lajin jatkuvuuden kannalta on, että ei roskata paikkoja ja sitten, koska ne kivet on yleensä jonkun maalla, niin sitten aina pyritään pelaan sen maanomistajan kanssa kimppaan. Semmosia yleisiä käyttäytymissääntöjä, et saatais se lajin maine pysymään jonaikin. (25-vuotias boulderöija haastattelussa.)

Spotteja ei tuhota esim. räkimällä & roskaamalla, ei turhaa perseilyä muutenkaan. Yleisesti kunnioitus on se sana, joka pääsee monelta unohtumaan. (15-vuotias skeittari verkkokyselyssä.)

Osa tekemällä oppimista on myös *do it yourself* -periaate, jolla ei tarkoiteta yksin puurtamisen velvoitetta vaan kullekin yksilölle suotua lupaa olla luova ja omalta osaltaan muovata lajia ja sen sisältöä mieleisekseen. Perusliikkeiden ja -tempujen olemassaolosta huolimatta jokainen voi jalostaa niihin omanlaistaan variaatiota. Kaikesta tästä yksilöllisestä luovuudesta syntyy kuitenkin, ainakin ideaalitasolla puhuttaessa, yhteistä lajipääomaa, jonka varassa vahvistuvat vaihtoehtoliikuntaan määritelmällisesti kiinnitetty dynaamisuus, vapaus ja loputon uudistuminen (Rannikko ym. 2014). Lajiharrastajayhteisön kollektiiviseen ymmärrykseen kuuluu velvoite auttaa kaveria hyvään suoritukseen ja antaa itse kehitellyt uudet temput osaksi yhteistä tempuvarastoa. Vaikka joidenkin vaihtoehtoliikuntalajien (esimerkiksi parkourin) parissa on jo tunnustettavissa jonkinlaisia jäykistymisen, institutionaalistumisen ja ammatillistumisenkin piirteitä, oma tekeminen halutaan pitää erillään laskelmoivasta voitontavoittelusta:

Niinkun meillä Suomessa on vissiin pari parkourammattilaista, mutta sekin on vähän semmonen, että niillekin se on kutsumusammatti, että ei se oo silleen samaan tapaan, että nyt mennään myymään parkouria jonneki. Vaan se on enemmän se, että ne tienaa sillä, koska ihmiset haluaa oppia, ja sitten ne tarjoo tietoja siitä hyvästä, että pystyy elämään. (20-vuotias parkouraaja haastattelussa.)

Osa perinteistä liikuntakulttuuria ja -kasvatusta on kasvu kilpailijaksi, johon kuuluu voittamisen ja häviämisen nollasummapielin hyväksyminen (esim. Lehtonen 2013). Monille vaihtoehtoliikuntalajeille on kuitenkin määritelmällisesti ominaista se, että niissä ei haluta kasvattaa ja valmentaa kilpailijoita. Yksilölliselle lajissa kehittymiselle ja tekemisen omannäköisyydelle halutaan kuitenkin antaa aikaa, tilaa ja kunnioitusta – asioita, jotka korostuvat pedagogisina ideaaleina esimerkiksi erilaisissa ohjauksen (*counselling*) määritelmissä (Peavy 1997).

Kaikkineen näyttää siltä, että vaihtoehtoliikuntaan liittyvissä kasvamisen, kehittymisen ja oppimisen kuvauksissa ovat luettavissa monet myönteisinä pidetyt pedagogiset ideaalit. Myös pohdittaessa erilaisia oppimisympäristöjä vaihtoehtoliikuntaharrastajat voidaan sijoittaa ”ajan pedagogiselle hermolle”. Oppimisen, opettamisen ja opiskelemisen paikat löytyvät miltei mistä tahansa muuhun kuin liikuntatarkoitukseen rakennetusta tilasta, joskus spontaanisti ja joskus niin, että yksi yhteisön jäsen on huomannut sopivan paikan ja kertonut sen olemassaolosta muille. Myös internetin merkitys opettamisen ja oppimisen areenana on hyvin keskeinen ja monipuolinen: siellä jaetaan tietoa, kokemuksia, kutsuja, kuvia ja ohjeita multimedialla hyvin taitavasti hyödyntäen sekä paikallisissa että globaaleissa viestinnän kohdeverkostoissa. (Harinen & Rannikko 2014.) Aivan viime aikoina uusimpien PISA-tulosten myötä virinnyt keskustelu siitä, että suomalaisessa koulussa ei osata hyödyntää nykYTEKNOLOGIAA, voisi saada hyvää peilauspintaa aineistoissamme usein esille tulevasta mediateknologian merkityksestä:

Tekniikka on tuonut mahdollisuuksia, esimerkiks Youtube on ollu, on tosi isona osana siinä, tämmönen taide, sirkustaide, on levittynyt. Että ihmiset on nähny, miten siisti on, ja ne on ite kokeillu ja niin pois päin. Ja tämmönen niinku mahdollisuus jakaa kokemuksia toisten kanssa internetin kautta ja jotain tämmösiä tuota, on myös tuonu tosi paljon. (25-vuotias sirkusharrastaja haastattelussa.)

Individualisoitunut vastuu

Skeittaus on ollut mulle heti siitä päivästä asti ku oon sen aloittanut tärkeintä ja pitkään asetin skeittauksen kaiken muun edelle. Oon ottanut töistä lopputilin, että pääsen skeittaamaan kavereitten kanssa ulkomaille kun en saanut loma. Mä kävelen kadulla ja kokoajan silmät ja mieli etsii uutta skeitattavaa vaikka olisikin kävellyt saman reitin tuhansia kertoja. (25-vuotias skeittari verkkokyselyssä.)

Erityinen suomalaisen liikuntapoliittisen keskustelun aikalaishuoli on puhe urheilullisuuden ja liikunnallisuuden inflaatiosta nuorison elämäkokonaisuuksissa. Tutkimuksemme osallistuneet vaihtoehtolajiharrastajat kuitenkin merkityksellistävät lajejaan tavoilla, jotka antavat viitteitä liikunnallisen elämäntavan joskus kokonaisvaltaisestakin omaksumisesta. Vaikka vaihtoehtolajit ovat ainakin periaatetasolla jokseenkin vapaita järjestäytyneen liikuntamaailman institutionaalista ja normatiivisesta painolastista, ne kasvattavat myös

vastuunkantoon lajin eteenpäin viemisestä antamalla tilaa, vapautta ja autonomiaa. Ne siis sitouttavat harrastajansa emotionaalisesti lajiharrastamiseen antamalla tilaa luovuudelle. (Rannikko ym. 2014.) Vaihtoehtolajien harjoitteluun käytetään monesti aikaa useita tunteja viikossa. Lähes 90 prosenttia hikiliikunnan määrää koskevaan kysymykseen verkkokyselyssä vastanneista (n=707) harrastaa oman lajinsa parissa niin että hikoilee ja hengästyy enemmän kuin kaksi tuntia viikossa, yli 50 prosenttia ainakin viisi tuntia viikossa ja hie- man yli 20 prosenttia kertoi hikiliikkuvansa yli kymmenen tuntia viikossa, eli jopa enem- män kuin viralliset terveysliikuntasuosituksukset edellyttävät (vrt. UKK-instituutti 2009; Kuninkaanniemi & Ronkainen 2013; Liikanen ym. 2013).

Vaihtoehtolajien harrastajat kasvavat liikunnalliseen elämäntapaan kuin huomaamatta, koska he ottavat kielteisen kannan tekemisensä määrittelyyn urheiluksi.[3] Tämä reaktio liittyyneen liikuntaan kiinnitettyjen merkitysten moninaistumiseen (Laakso 2003; Koski & Tähtinen 2005): vaihtoehtoliikunnassa kyse ei ole vain – tai ylipäättään – liikunnasta, vaan myös paljon muusta. Joillekin se on jopa elämän tärkein asia (täysin tai osittain samaa mieltä tämän väitteen kanssa oli verkkokyselyssä 47 % vastaajista), jolloin liikunta saa vahvasti elämäntavallisuuteen kiinnittyviä merkityksiä. Keskeistä ei ole itse liikkuminen vaan tempujen ja kehonhallinnan oppimiseen, osaamiseen ja yhdessä olemiseen liitetty merkityks maailma. Liikunta tulee ikään kuin kaiken tämän mielekkääksi koetun toiminnan sivutuotteena.

Tutkimuksemme osallistuneet vaihtoehtoliikkujat käyttävät lajinsa harrastamisen lisäk- si paljon aikaa sen ympärillä tapahtuvaan toimintaan (yhdistystoimintaan, tapahtumien organisointiin, lajilehden tekemiseen ja niin edelleen). Verkkokyselyvastaajista 58 prosent- tia ilmoitti olevansa jonkin lajiharrastukseen liittyvän seuran, yhdistyksen tai järjestön jäsen, ja yli 60 prosenttia vastaajista ilmoitti tehneensä vapaaehtoistyötä harrastuksen eteen vähintään yhdessä roolissa. Jotkut verkkokyselyyn vastanneista harrastajista kertoivat aloit- taneensa lihaskuntoharjoittelun ja terveellisen ruokavalion edistääkseen kehittymistään laji- harrastajina, ja toiset jopa aikatauluttavat muun elämänsä harrastuksensa mukaan. Vaihto- ehtolajit opettavat harrastajansa myös näkemään potentiaaliset liikunnan tilat uusin silmin: melkein mikä tahansa paikka – puisto, parkkipaikka tai portaikko – voi olla ideaalinen oman lajin harrastamiseen. Oma laji ja liikunta sen mukana kulkevat näin kaikkialle, osana arkista liikettä.

Vaihtoehtolajit eivät sosiaalista ainoastaan liikkumiseen, vaan niiden piirissä kerrytetään myös osaamista ja ymmärrystä, joiden avulla tullaan kompetenteiksi myöhäismodernin yhteiskunnan, ja erityisesti kansalaisyhteiskunnan, toimijoiksi. Vaihtoehtolajien voikin osaltaan katsoa toteuttavan myös perinteisiä liikunnan kasvatuksellisia päämääriä nykyises- sä yksilökeskeisen refleksiivisen modernin yhteiskunnassa. Vastuullisuus, josta vaihtoehto- liikkujat puhuvat paljon pohtiessaan keskinäisiä suhteitaan ja suhdettaan ympäröivään yhteiskuntaan, on yksi individualisoituneen yhteiskunnan perusarvoista (Beck & Beck- Gernsheim 2001, 139–140). Vastuullisuus kattaa lajiharrastajien puheessa niin vastuullisen harrastamisen (aktuaalisen tekemisen ilman haavereita), vastuun harrastusympäristöstä (lajikohtaisesta maineesta huolehtimisen ja harrastamisen niin, ettei synny konflikteja mui- den samaa tilaa käyttävien kanssa) kuin vastuun omasta kehityksestä. Kuva ei kuitenkaan ole aivan näin yksioikoinen: lajeihin kuuluu olennaisesti myös ripaus antagonismia, ala- kulttuurista häirintää ja vastarintaa. Seuraavat lainaukset kuvastavat tätä vastuullisuuden ja antagonismin välistä paradoksia.

*Lajin periaatteet pitäis olla samat kaikilla vastuullisilla harrastajilla.
(20-vuotias parkouraaja verkkokyselyssä.)*

Vaikka skeittauksen laajenemista hidastaa se, että se ei ole "harrastuslistoil-la" tai jtn., niin mielestäni tämä on vain hyvä skeittaukselle. Mieluummin pi-dän lajin "punkkina" ja pienenä, kuin isona ja muovisena. (15-vuotias skeittari.)

Toimintaan kiinnitettyssä arvomaailmassa voi näin nähdä myös radikaalin kasvatuksen piir-teitä: pyrkimyksiä purkaa yleisiä normeja ja niiden luomia hierarkioita (ks. esim. Suoranta 2007). Periaate, jonka mukaan vaihtoehtolajit ovat kenen tahansa harrastajan vapaasti kehi-teltävissä, antaa tilaa luovuudelle ja haastaa radikaaliinkin toisinajatteluun. Esimerkiksi rakennettu ympäristö saa monesti uudenlaisia merkityksiä, kun skeittari, bleidari, lonkka-roija tai parkouraaja ottaa sen hetkeksi toiminnallisesti haltuunsa.

Lajiyhteisö, ja yksittäinen harrastaja sen osana, on vastuussa myös sosiaaliselle ja mate-riaaliselle ympäristölleen. Vastuullisuus nähdään edellytyksenä lajien jatkuvuudelle. Kun liikutaan julkisessa tilassa siellä olevia pintoja ja tasoja hyödyntäen, välit muihin saman tilan käyttäjiin on syytä pitää kunnossa. Vaihtoehtoliikkujat odottavat muita tilan käyttäjiä kohtaan kunnioittavaa suhtautumista jopa silloin, kun nuo muut eivät suhtaudu heihin kun-nioituksella (Harjula 2013, 47).

Jos häädetään jostain niin ei vedetä överiks ja aleta vittuilemaan asiasta vaan kunnioitetaan sitä ja lähdetään. Ei paskota skede paikkoja. (15-vuotias skeittari verkkokyselyssä.)

Se on vähän niinku, no, lajikohtasesti sitä ei oo määritelty mutta niinku pai-kallisella tasolla ihan taas että järjenkäyttöä on se, että niinku otetaan huo-mioon se ympäristö, et myöskin sosiaalisessa mielessä, et toki niinkun urhei-lullisesti parkouraajien tehtävä on mukautua ympäristöönsä kaikilla tavoilla, niin myös se, että niinkun kunnioitetaan näitä muita, jotka täällä menee. Että itelläni sellanen vähän periaatteenpoikanen se, että aina, kun joku tulee mul-le sanomaan jotakin, että mitä työ tuolla hypitte, niin vaikka se ois asiatonta-ki, niin mie vastaan siihen viileesti, tynesti, mie en lähe siihen hermoiluun mukaan. Mie kerron kaikille, jotka utelee, ja oon siinä asiallinen. (20-vuotias parkouraaja haastattelussa.)

Yhteisöllistä ja yksilöllistä kasvua vertaisryhmässä

Artikkelimme aloittanut mediasta poimittu (mahdollisesti sarkastinen) lainaus osoittaa, että vaihtoehtoliikuntaan liitetään jonkinlaista kulttuurista epäluuloa. Skeittarit, parkouraajat ja longboardaajat tulevat lautoineen ja rullineen tiloihin, jotka on suunniteltu muunlaiseen käyttöön, ja tuovat mukanaan liikettä ja melua paikkoihin, jotka saattavat olla kaukana urheilukentistä ja liikuntahalleista. Heillä ei ole valmentajia, ei ylöskirjattua harjoitusohjel-maa eikä tavoitetta ansaita kansallisen urheilusankarin arvonimeä. Kaiken tämän päämää-rättömän oloisen liikehännän ja metelin sisällä on kuitenkin pedagogisesti kiinnostavia suhteita ja liikuntaa, jota ei aina tunnisteta liikunnaksi. Monenlaisten liikunnallisten taito-ten opettaminen, opettaminen ja oppiminen perustuvat vahvaan yhteisölliseen, yhtä aikaa päämäärätietoiseen ja spontaanin opiskelun rationaliteettiin.

Vaihtoehtoliikunnan piirissä liikuntakasvatus irtoaa perinteisistä konteksteistaan ja auk-toriteettisuhteistaan, kuten liikuntaseuroista ja koulusta. Siitä huolimatta modernille ja myöhäismodernille liikuntakasvatukselle asetetut tavoitteet ja ideaalit – liikunnalliseen elä-mäntapaan, yhteisöllisyyteen ja henkilökohtaiseen vastuuseen kasvaminen – saavat keskei-sen sijan myös vaihtoehtolajiharrastajien puhumissa ideaaleissa, arvostuksissa ja lajiharras-

tamiselle asetetuissa tavoitteissa (Ilmanen 2013). Vaihtoehtoliikunnan piirissä voi nähdä viittauksia myös muihin liikuntakasvatukselle asetettuihin välillisiin tavoitteisiin, kuten vuorovaikutustaitojen oppimiseen, kehollisen itseilmaisun rohkaistumiseen, moraaliseen kasvatukseen ja elämyksellisyyteen (Jaakkola ym. 2013) – unohtamatta liikunnan kansalaisuuskasvatuksellisen aspektin tavoitteita, kuten vastuullisuutta, yhteistoimintaa tai konkreettista yhdistystoimintaa. Perinteisestä poikkeavan liikuntaharrastuksen kasvatuksellisen tehon voi näin tulkita sekä perinteiseksi että ajanmukaiseksi: ”vanhoihin” asioihin sosiaalistumiseksi nykyaikaisiksi määritellyin keinoin.

Vaihtoehtoliikuntayhteisöissä luodaan kontrastia erityisesti yksilölajeihin, mutta myös joukkuelajeihin liitetyle kilpaurheilulogiikalle, jota julkisissa kasvatuskeskusteluissa on kritisoitu paljon. Vaikka vaihtoehtoliikunta ei ole kilpailusta vapaata, kilpailua ei mielletä vaihtoehtoliikunnalle ominaiseksi tavoitteeksi. Vastuullista harrastajaa koulitaan harrastamaan ja toimimaan oman kehon asettamissa rajoissa, ne tuntien ja tiedostaen ja niitä haastaen, mikä toteuttaa myöhäismodernin sankariyksilön ihannetta (Koski & Filander 2012). Lajia ei kuitenkaan kehitetä vain aktuaalista lajisuorittamista kehittämällä, vaan myös lajikkulttuurisen tiedon omaksuminen on tärkeää. Oman lajin historian, traditioiden, kulttuurin, keskeisten arvojen ja periaatteiden sekä lajiin liittyvien globaalien tapahtumien tunteminen on olennainen osa lajiharrastusta ja lajiyhteisön jäseneksi kasvamista. (Harinen & Rannikko 2014.) Vastuullinen harrastaminen on sitoutumista oman lajin kehittämiseen ja sen harrastajamäärän ja tunnettuuden kasvattamiseen panostuksesta tinkimättä. Monet tutkimukseemme osallistuneet harrastajat tekevätkin vapaaehtoistyötä harrastuksensa eteen oppien samalla esimerkiksi yhdistystoimintaa, lehden tekoa ja talkootyötä, vaikka eivät sitä välttämättä itse vapaaehtoistyöksi kutsukaan. (vrt. Light & Nash 2006.)

Nämä tutkimuksemme havainnot lyövät säröjä yksilöllisyyden ja yksilöllistymisen pessimististä puolta korostavaan aikalaispuheeseen osoittaessaan, että nuorten maailmassa on paljon keskinäistä solidaarisuutta, asioiden yhdessä opettelemista ja demokraattista tasa-arvoisuutta korostavaa ideologista asennetta. Pedagoginen teoretisointi on useimmiten luonteeltaan ideaalililaa kuvailevaa ja hahmottelevaa. Yhteisökasvatus, yhteisöllinen oppiminen, tekemällä oppiminen ja radikaali kasvatus ovat pedagogisia ideaaleja, joiden kautta ja joita soveltamalla uskotaan syntyvän hyvää liikuntakasvatusta, hyvää nuorisokasvatusta tai näiden synteisiä. Aineistojemme perusteella näyttää siltä, että kaikkea tätä kasvatuksellista hyvää on jo olemassa niissä yhteisöissä, joiden toimijat ovat osallistuneet tutkimukseemme. Tämä kasvun maailma toimii kuitenkin ilman systemaattista ja suunniteltua kasvatuspolitiikkaa tai opetusohjelmaa: yhteisöllisesti, toimijalähtöisesti ja keskinäiseen vaihtoon perustuvalla tietojen ja taitojen kumuloitumisella ilman perinteisiä kasvatuksellisia auktoriteetteja.

Viitteet

- [1] Vaihtoehtolajien sisäisiin ja eri lajien välisiin jännitteisiin voidaan lukea kuuluviksi esimerkiksi lajiyhteisöjen sisäiset taso- ja sukupuolihierarkiat, skeittarien ja scoottaajien joillakin paikkakunnilla käymä neuvottelu parkkien ja hallien käytöstä eri lajien harrastamiseen tai roller derbyn harrastajien tasapainoilu institutionaalistuneen (kilpa)urheilun ja yhteisöllisen hengailun välillä. Myös toisten lajien tempujen vaativuutta saatetaan vähätellä ja korostaa oman lajin edellyttämää erityisosaamista.
- [2] Roller derby muodostaa tästä poikkeuksen, sillä siinä harrastamisen kannalta olennaiset pelisäännöt määritellään kansainvälisellä tasolla.

[3] Tutkimuksessamme mukana olevista lajeista roller derby muodostaa myös tästä poikkeuksen, sillä sen harrastajat kokevat tärkeäksi lajinsa nimeämisen urheiluksi. Tullakseen vakavasti otetuiksi roller derbyn pelaajien on korostettava lajinsa vaatavuutta, urheilullisuutta ja kilpailullisuutta. Lajikulttuuriin kuuluva uho on yhtäältä maskuliinisuuden ironisointia mutta toisaalta tarvetta osoittaa, että vaativaa lajia tehdään tosissaan ja antaumuksella.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Cross, Jay 2012. What's Informal Learning. Videohaastattelu. [www-lähde] <<http://www.youtube.com/watch?v=crAYgvRKotQ>> (Luettu 16.9.2014)
Liikuntatunti-ohjelma 19.11.2013. Yle Puhe. Nimimerkki "Huolestunut vanhempi".
UKK-instituutti 2009. Terveysliikunnan suositus 18–64-vuotiaille.

Haastattelut

Limu-hankkeen haastatteluaineisto. Kerätty vuonna 2012 osana opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat -tutkimushanketta.

Havainnointiaineisto

Limu-hankkeen havainnointiaineisto. Kerätty vuonna 2013 osana opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat -tutkimushanketta.

Verkkokysely

Limu-hankkeen verkkokysely. Kerätty vuonna 2013 osana opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat -tutkimushanketta.

Kirjallisuus

Aira, Tuula, Kannas, Lasse, Tynjälä, Jorma, Villberg, Jari & Kokko, Sami 2013. Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Helsinki: Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013: 3.
Allardt, Erik 2001. Urheilu kansakunnan rakentajana. Teoksessa Roiko-Jokela, Heikki & Sironen, Esa (toim.), Urheilun etiikka ja arki. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja. Jyväskylä: Atena, 12–25.
Beck, Ulrich, Giddens, Anthony & Lash Scott 1995. Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino.
Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth 2001. Individualization. Lontoo: Sage.
Dewey, John 1997 [1938]. Experience and Education. New York: Touchstone.
Fors, Vaike, Bäckström, Åsa & Pink, Sarah 2013. Multisensory Emplaced Learning: Resituating Situated Learning in a Moving World. *Mind, Culture, and Activity* 20 (2), 170–183.
Goffman, Erving 1971. Behavior in Public Places: Notes on the Social Organization of Gatherings. New York: The Free Press.
Harinen, Päivi, Itkonen, Hannu & Rautopuro, Juhani 2006. Asfalttiprinssit. Tutkimus skeit-tareista. Helsinki: Suomen Liikuntatieteellinen Seura.
Harinen, Päivi & Rannikko, Anni 2014. Temppu ja miten se tehdään? Vaihtoehtoliikunta tietämisen ja taitamisen todellisuuksina. Teoksessa Harinen, Päivi, Käyhkö, Mari &

- Rannikko, Anni (toim.) *Mutta mikä on tutkimuksen teoreettinen kysymys?* Joensuu: University Press of Eastern Finland, 80–101.
- Harjula, Pekka 2013. Skeittiaktiivien näkökulma harrastukseensa ja sen kasvatuksellisiin piirteisiin. *Julkaisematon syventävien opintojen tutkielma*. Jyväskylän yliopisto: Opettajankoulutuslaitos.
- Hoikkala, Tommi 1993. *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ilmanen, Kalervo 2013. Arvot liikuntakasvatuksessa. Teoksessa Jaakkola, Timo & Liukkonen, Jarmo & Sääkslahti, Arja (toim.), *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 48–61.
- Itkonen, Hannu 2013. Nuorisokulttuuri ajassa, tilassa ja liikkeessä. Teoksessa Jaakkola, Timo, Liukkonen, Jarmo & Sääkslahti, Arja (toim.), *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 74–95.
- Jaakkola, Timo, Liukkonen, Jarmo & Sääkslahti, Arja 2013. Johdatus liikuntapedagogiikkaan. Teoksessa Jaakkola, Timo, Liukkonen, Jarmo & Sääkslahti, Arja (toim.), *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–27.
- Kaipio, Kalevi 1999. *Kasvattava yhteisö*. Jyväskylä: Jyväskylän koulutuskeskus.
- Kokko, Sami 2013. Liikuntakasvatus organisoidussa urheilussa. Teoksessa Jaakkola, Timo, Liukkonen, Jarmo & Sääkslahti, Arja (toim.), *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 125–142.
- Koski, Leena 2011. Teksteistä teemoiksi – dialoginen tematisointi. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Helsinki: Johtamistaidon opisto, JTO, 126–149.
- Koski, Leena & Filander, Karin 2012. Transforming causal logics in Finnish adult education: historical and moral transitions rewritten. *International Journal of Lifelong Education*, 32 (5), 583–599.
- Koski, Pasi & Tähtinen, Juhani 2005. Liikunnan merkitykset nuoruudessa. *Nuorisotutkimus*, 23 (1), 3–21.
- Kuninkaanniemi, Hanna & Ronkainen, Jussi 2013. Liikkuvan nuoren valinta. Teoksessa Harinen, Päivi & Rannikko, Anni (toim.), *Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 65. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 43–46. [www-lähde] < <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/liikuntapamfletti2013.pdf> > (Luettu 22.9.2014)
- Laakso, Lauri 2003. Liikuntakasvatuksen ja liikuntapedagogiikan perusteet. Teoksessa Heikkinen-Johansson, Pilvikki, Huovinen, Terhi & Kytökorpi, Lea (toim.), *Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan*. Helsinki: WSOY, 14–23.
- Lave, Jean & Wenger, Etienne 1991. *Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lehtonen, Kati 2013. Viimeiset hetket. Teoksessa Harinen, Päivi & Rannikko, Anni (toim.), *Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 65. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 9–11. [www-lähde] < <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/liikuntapamfletti2013.pdf> > (Luettu 22.9.2014)
- Light, Richard & Nash, Melanie 2006. *Learning and Identity in Overlapping Communities of Practice: Surf Cub, School and Sport Clubs*. [www-lähde] < <http://link.springer.com/article/10.1007%2FBF03246282#page-2> > (Luettu 16.9.2014).

- Liikanen Veli, Harinen, Päivi, Kuninkaanniemi, Hanna, Rannikko, Anni & Ronkainen, Jussi 2013. Junnuputkesta omaehtoiseen liikkumiseen: vaihtoehtolajit liikunnan muuttuvassa kentässä. *Liikunta & tiede* 5/2013, 9–13.
- Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko 2007. Nuorisokasvatuksen teorian kohde ja konteksti. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.), Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 73. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 8–27.
- Olsen, Wendy 2004. Triangulation in Social Research: Qualitative and Quantitative Methods can really be Mixed. Teoksessa Holborn, Martin & Haralambos, Michael (toim.), *Developments in Sociology*. Ormskirk: Causeway Press, 1–30.
- Peavy, R. Vance 1997. *SocioDynamic Counselling: A Constructivist Perspective*. Victoria: Trafford.
- Penny, Joe 2009. “Skate and Destroy”? Subculture, Space and Skateboarding as Performance. Dissertation. London: University College London. [www-lähde] < <http://www.urban-geography.org.uk/Awards/Penny%202009%20Skate%20and%20Destroy%20SubcultuS.%20Space%20and%20Skateboarding%20as%20Performance%20UCL.pdf> > (Viitattu 9.12.2013)
- Rannikko, Anni, Harinen, Päivi, Liikanen, Veli, Kuninkaanniemi, Hanna & Ronkainen, Jussi 2014. Nuorten liikunnalliset alakulttuurit. Elämäntapaa ja erontekoa. *Nuorisotutkimus* 31 (4), 3–19.
- Rinehart, Robert E. 2000. Emerging arriving sport. Alternatives to formal sports. Teoksessa Coakley, Jay & Dunning, Eric (toim.), *Handbook of sports studies*. Lontoo: Sage, 504–519.
- Sironen, Esa 1988 (toim.). *Uuteen liikuntakulttuuriin*. Tampere: Vastapaino.
- Suoranta, Juha 2007. Radikaali kasvatus nuorisokasvatuksessa. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.), Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 73. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 313–338.
- Wheaton, Belinda 2004. Introduction. Mapping the Lifestyle Sport-scape. Teoksessa Wheaton, B. (toim.), *Understanding Lifestyle Sports. Consumption, Identity and Difference*. Lontoo: Routledge, 1–28
- Wheaton, Belinda 2013. *The Cultural Politics of Lifestyle Sports*. Lontoo: Routledge.

***YTM Anni Rannikko** on jatko-opiskelija ja tutkija Itä-Suomen yliopiston sosiologian oppiaineessa.*

***YTT Päivi Harinen** on sosiologian yliopistonlehtori Itä-Suomen yliopistossa.*

***TtM Hanna Kuninkaanniemi** toimii kehityspäällikkönä Mikkelin ammattikorkeakoulussa.*

***FM Veli Liikanen** toimii tutkijana Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juveniassa Mikkelin ammattikorkeakoulussa.*

***YTT Jussi Ronkainen** toimii Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian johtajana Mikkelin ammattikorkeakoulussa.*